

Beata Stypułkowska (Instytut Teologiczny, Częstochowa)

Prorok Eliasz w odniesieniu do Chrystusa i Mojżesza w przekazie katechezy biblijnej

Zagadnienie profetyzmu biblijnego w katechezie szkolnej

Katecheza szkolna powinna zapoznać uczniów z ważnymi wydarzeniami historii zbawienia oraz z osobami, które odegrały w nich znaczącą rolę. Niekiedy, jak w przypadku proroków, mamy do czynienia z wieloma różnorodnymi osobami na przestrzeni wieków. Profetyzm izraelski jest zjawiskiem złożonym, dlatego trudnym do przedstawienia w katechezie. Trudno jest określić cechy proroka. Żaden pojedynczy przykład nie wyczerpuje wszystkich danych. Mamy do czynienia z różnymi prorokami i każdy z nich ma własne, specyficzne cechy¹. Jednakże pamiętając o tym zróżnicowaniu należy podczas katechezy dokonać pewnych uogólnień i podać pewne powtarzające się rysy.

W historii biblijnej posługiwanie prorockie związane jest przede wszystkim z okresem monarchii². Jednakże niektóre tradycje biblijne

¹ R. R. Wilson, *Prorok*, [w:] *Encyklopedia biblijna*, red. P. J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 1002.

² Przekaz o prorokach w katechezie szkolnej będzie łączył się z przedstawianiem dziejów monarchii i podzielonego królestwa. Istotne zatem będzie ukazywanie relacji między królami a prorokami, chociaż oczywiście orędzie prorockie nie ograniczało się do królów. Zwrócenie uwagi na to zagadnienie pozwoli na wyszczególnienie cech idealnego króla według zamysłu Bożego, co następnie pomoże w pogłębieniu prawdy o Chrystusie-Królu. Najistotniejszą cechą króla było to, że wobec ludu Izraela miał być tylko namiestnikiem i przedstawicielem Boga, miał strzec przymierza synajskiego. Dlatego też tylko ci królowie, którzy byli wierni temu zadaniu, byli wspierani przez proroków. W okresie podzielonego królestwa dotyczyło to wyłącznie królów judzkich, gdyż państwo północne z założenia trwało w schizmie. Zob. *Król*, [w:] F. Rienecker, G. Maier, *Leksykon biblijny*, red. naukowy wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 372.

datują początki ruchu prorockiego na czasy Mojżesza³. Nie ulega wątpliwości, że już przed powstaniem monarchii działali prorocy, obecni zwłaszcza przy sanktuariach, czego przykładem jest chociażby Samuel, o którym tekst biblijny daje świadectwo, że

Pan był z nim. Nie pozwolił upaść żadnemu jego słowu na ziemię. Cały Izrael od Dan do Ber-Szeby poznał, że Samuel zyskał potwierdzenie jako prorok Pański (1 Sm 3, 19–20).

W okresie monarchii i podzielonego królestwa prorocy stali się częścią publicznego życia Izraela, zarówno w Judzie, na południu, jak i w Izraelu, na północy. Trudno jest określić nie tylko początki ruchu prorockiego, ale również jego schyłek. Działalność prorocka trwała również po okresie wygnania a prorocy (Zachariasz i Aggeusz) pomagali w restauracji życia społecznego w Jerozolimie. Mimo tego, wydaje się, że po wygnaniu prorocy nie odgrywali już większej roli⁴.

Ponieważ katecheza skoncentrowana jest na Chrystusie, dlatego też zarówno teksty ze Starego, jak i Nowego Testamentu rozpatrywane powinny być w nawiązaniu do Osoby Chrystusa i Jego posłannictwa. Ważne jest przy tym przedstawianie potrójnej misji Chrystusa – proroka, króla i kapłana, która ma swoje przedłużenie w Kościele. Właśnie od rzeczywistości Kościoła, w którym działa Chrystus, katecheza winna rozpoczynać swoje biblijne poszukiwania. Możliwe i potrzebne jest to na wszystkich etapach edukacyjnych. Swoją misję prorocką Kościół wypełnia przede wszystkim przez głoszenie kerygmatu i wzywanie do nawrócenia. Taki rys możemy dostrzec również u biblijnych proroków. W wieku przedszkolnym dzieci zapoznają się z opowiadaniem o proroku Jonaszu. Prorok według tej historii biblijnej to człowiek powołany przez Boga, aby w Jego imieniu wzywał do nawrócenia. Taki obraz nasuwa się również w kontekście Jana Chrzciciela. Jest on na pewno jednym z pierwszych proroków, z jakim zapoznają się uczniowie. Mimo tego, że Jan Chrzciciel nie określał siebie jako proroka⁵, przez innych jest tak postrzegany. Nie dokonuje on żadnych spektakularnych znaków,

³ J. Barton, *Prorocy i profetyzm*, [w:] *Słownik hermeneutyki biblijnej*, red. R. J. Coggins, J. L. Houlden, red. wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 2005, s. 702; R.R. Wilson, *Prorok*, art. cyt., s. 1003; D. Hill, *Prorocy*, [w:] *Słownik wiedzy biblijnej*, red. naukowa B. M. Metzger, M. D. Coogan, konsultacja wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 629; J. St. Synowiec, *Prorocy Izraela. Ich pisma i nauka*, Kraków 1995, s. 81.

⁴ R. R. Wilson, *Prorok*, art. cyt., s. 1003.

⁵ Podobnie np. Amos – Am 7, 14.

jedynie wzywa do nawrócenia i udziela chrztu pokuty. Jan Chrzciciel uważany jest jednak za wielkiego proroka ze względu na bezpośrednie poprzedzenie przyjścia Chrystusa i wskazanie na Niego jako zapowiadanego Mesjasza a w roku liturgicznym występuje kilka uroczystości z nim związanych⁶. Mesjasz – Jezus Chrystus – głosi królestwo Boże i wzywa do nawrócenia⁷. Ten aspekt działalności Chrystusa jest rozważany w modlitwie różańcowej w trzeciej tajemnicy światła⁸, dlatego też z tego powodu winien być uwzględniony w katechezie szkolnej. Jezus sam siebie określił jako proroka, mówiąc: „dziś, jutro i pojutrze muszę być w drodze, bo rzecz to niemożliwa, żeby prorok zginął poza Jeruzalem” (Łk 13, 33). Chrystus jest prorokiem mocnym w słowie i czynie⁹, chociaż oczywiście On jako Syn Boży przewyższa wszystkich proroków¹⁰.

Uczniowie będą zatem kojarzyć proroków przede wszystkim jako tych, którzy w imieniu Boga wzywają do nawrócenia. W dalszej kolejności będą poznawać inne aspekty posługiwania prorockiego. Biblijni prorocy są stróżami przymierza, dlatego też w pewnym sensie wszyscy oni związani są z Mojżeszem. Znamienne są tutaj słowa przekazane w tradycji deuteronomistycznej, odnoszące się do Mojżesza: „Wzbudzę im proroka spośród ich braci, takiego jak ty, i włożę w jego usta moje słowa, będzie im mówił wszystko, co mu nakazę” (Pwt 18, 18). Bezpośrednim następcą Mojżesza jest Jozue. On sam wprawdzie nie jest określany w tekstach biblijnych jako prorok¹¹, ale księga nazwana jego imieniem w Biblii Hebrajskiej rozpoczyna korpus ksiąg prorockich¹². Zatem począ-

⁶ 24 czerwca – uroczystość narodzenia św. Jana Chrzciciela, 29 sierpnia – wspomnienie obowiązkowe męczeństwa św. Jana Chrzciciela, niedziela po 6 stycznia – święto Chrztu Pańskiego.

⁷ Por. Mk 1, 15.

⁸ Jan Paweł II, *Rosarium Virginis Mariae*, nr 21.

⁹ Łk 24, 19; Dz 2, 22; J 1, 21; 6, 14; 7, 40.

¹⁰ Hbr 1, 1. L. R. Moran, *Chrystus w historii zbawienia*, tłum. Z. Ziółkowski, Lublin 1994, s. 145; L. Stachowiak, *Prorocy – studzy słowa*, dz. cyt., s. 266–270.

¹¹ Chyba, że do niego odniesiemy tekst Oz 12, 14: „Lecz Pan wyprowadził Izraela z Egiptu przez proroka, i również przez proroka otoczył go opieką”

¹² Uczeń w trakcie swojej formacji biblijnej powinien zapoznać się z tradycją żydowską, która w Biblii Hebrajskiej dzieli księgi biblijne na Prawo, Proroków i Pisma. Do Proroków tradycja żydowska oprócz proroków późniejszych, do których należą księgi trzech proroków większych (Iz, Jr i Ez) i zbiór dwunastu proroków mniejszych zalicza również tzw. „proroków wcześniejszych”, czyli Joz, Sdz, 1–2 Sm i 1–2 Krl. Tradycja chrześcijańska idąc za układem LXX „proroków wcześniejszych” włącza do zbioru ksiąg historycznych a do większych proroków za LXX dodaje Dn, która w kanonie Biblii Hebrajskiej znajduje się w zbiorze Pism jako księga dydaktyczna. Zbiór dwunastu proroków mniejszych pozo-

tek Joz jest równocześnie wprowadzeniem do Proroków. Jozue w tradycji biblijnej widziany jest jako następca Mojżesza, który wprowadza naród wybrany do ziemi obiecanej. Misja Jozuego zależy od jego wierności wobec całego Prawa, które nakazał Mojżesz¹³. Korpus ksiąg prorockich zamyka Ml. Zakończenie tej księgi jest zatem równocześnie zakończeniem i podsumowaniem całego tego korpusu. W Ml 3, 22–24 zostaje potwierdzone znaczenie Proroków w ich relacji do Prawa Mojżeszowego. Lektura ksiąg prorockich winna prowadzić do „przypominania” Prawa, które pochodzi od Boga. Wzmianka o górze Horeb przywołuje przede wszystkim Pwt, gdyż ta właśnie księga relacjonuje tradycję Horebu¹⁴.

Katecheza szkolna winna przygotować ucznia do odbioru tekstów biblijnych. Byłoby dobrze, gdyby uczeń kończący szkolną edukację katechetyczną mógł poprawnie zrozumieć każdą księgę biblijną, a w razie trudności wiedział, gdzie znaleźć potrzebne wyjaśnienia. Konieczne jest zatem systematyczne wprowadzanie ucznia w treść poszczególnych ksiąg biblijnych oraz dokonywanie charakterystyki poszczególnych grup ksiąg biblijnych. Przy zaznajamianiu ucznia z zagadnieniem profetyzmu katecheta będzie czerpał z bogactwa ksiąg proroków-pisarzy większych i mniejszych, jak również będzie się odwoływał do ksiąg historycznych, które zawierają wiele cennego materiału. Pierwszy materiał o prorokach izraelskich można znaleźć już w Pięcioksięgu¹⁵. W dziele

staje bez zmian zarówno w Biblii Hebrajskiej, jak i w LXX. Wydaje się, że można w katechezie szkolnej w odniesieniu do profetyzmu biblijnego skorzystać z obu tradycji, wykorzystując trzy grupy ksiąg prorockich (wcześniejszych i późniejszych: większych i mniejszych), chociaż należy przy tym pamiętać, że materiał o prorokach dostępny jest również w innych księgach biblijnych. W katechezie szkolnej z pewnością należy uwzględnić „proroków wcześniejszych”, przyjmując czterech proroków wielkich (razem z Dn i występującą w niej wizję Syna Człowieczego, która jest ważna dla zrozumienia tego tytułu występującego w Ewangeliach w odniesieniu do Jezusa Chrystusa) i korzystać z przesłania dwunastu proroków mniejszych, uwzględniając przede wszystkim te księgi, w których występują prorocтва mesjańskie.

¹³ Joz 1, 1–9.

¹⁴ M. Rosik, *Judaizm u początków ery chrześcijańskiej*, Wrocław 2003, s. 143; T. Brzegowy, *Poganie będą wielbić Imię Pańskie (Księga Malachiasza)*, [w:] *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych*, t. 5, *Wielki świat starotestamentalnych proroków, cz. II. Od końca Niewoli Babilońskiej i prorocत्व Deutero-Izajasza do apokaliptyki Daniela*, oprac. T. Brzegowy, M. Gołębiowski, A. Strus, Warszawa 2001, s. 85.

¹⁵ Mojżesz nazwany jest prorokiem nie tylko w tradycji deuteronomistycznej (Pwt 18, 15–18; 34, 10), ale również późniejszej (Oz 12, 14; Dz 3, 22). Miriam, siostra Aarona, określana jest jako prorokini (Wj 15, 20). W Lb 11, 24–29 występuje relacja o tym, jak siedemdziesięciu starszych ludu wpadło w uniesienie prorockie przez pośrednictwo Mojżesza. Prorokiem nazwany jest Abraham (Rdz 20, 7) i Aaron (Wj 7, 1).

deuteronomistycznym czy kronikarskim znajdujemy przykłady wielu proroków, którzy odegrali znaczącą rolę w historii biblijnej, mimo, że nie pozostawili po sobie ksiąg nazwanych ich imieniem.

Katecheza biblijna winna wprowadzić do owocnego uczestnictwa w liturgii. Dotyczy to zarówno liturgii eucharystycznej, jak i liturgii słowa. W przypadku ksiąg prorockich należy zwrócić uwagę przede wszystkim na to, które fragmenty są czytane podczas liturgii słowa, aby w miarę możliwości zostały one uwzględnione w katechezie.

Z postaciami proroków uczniowie mogą spotkać się na trzy sposoby. W katechezach specjalnie poświęconych wybranym prorokom. Następnie, w katechezach, w których o prorokach mówi się przy okazji innych zagadnień¹⁶ oraz przy okazji komentowania fragmentów pochodzących z poszczególnych ksiąg prorockich.

Niektórym prorokom należy poświęcić oddzielną jednostkę katechetyczną. Wynika to albo z roli, jaką dana osoba odegrała w historii zbawienia, albo też (często jednocześnie) z powodu odniesień w innych miejscach biblijnych i związków danej osoby z Jezusem Chrystusem¹⁷. Gdy chodzi o poszczególnych proroków, najpierw należy uwzględnić te osoby, o których wzmianki spotykamy w Nowym Testamencie. Ma to na celu lepsze zrozumienie tekstów nowotestamentalnych, które w katechezie są tekstami wyjściowymi.

¹⁶ Np. zapoznając się z dziejami Dawida uczniowie spotkają również proroka Natana.

¹⁷ Z osobą Jezusa Chrystusa związanych jest bezpośrednio kilku proroków. Dwaj z nich mają ważne i znaczące miejsce w Starym Testamencie. Są to Mojżesz i Elias, z którymi Jezus rozmawia w czasie swojego Przemienienia na Górze Tabor. Osobom tym należy z pewnością poświęcić oddzielne jednostki katechetyczne. Prorokiem z pogranicza obu Testamentów jest Jan Chrzciciel, z którego postacią uczniowie spotkają się w katechezie wielokrotnie. Z prorokami Symeonem i Anną uczeń zaznajomi się podczas realizacji tematu poświęconego ofiarowaniu Pana Jezusa w świątyni. Ponieważ temu wydarzeniu poświęcona jest jedna z tajemnic różańcowych, nie może być ono pominięte w katechezie. Występujący w tej scenie prorocy Symeon i Anna są wprowadzani ważnymi aczkolwiek drugoplanowymi postaciami i niewiele mamy danych, aby przybliżyć uczniom ich osoby. Nie sposób jednak nie zaznajomić uczniów z treścią kantyku Symeona, który nie tylko ma bogaty kontekst starotestamentalny, ale ponadto wykorzystywany jest codziennie w Liturgii godzin. W Ewangeliach wymieniani są prorocy starotestamentalni (Elias, Elizeusz, Jeremiasz), jak również przywoływane są pewne wydarzenia i postaci związane z postaciami proroków (wdowa w Sarepcie Sydońskiej, uzdrowienie Syryjczyka Naama, Jonasz – jego przebywanie we wnętrzu ryby i misja w Niniwie, oślica pogańskiego proroka Balaama), które należy uwzględnić w katechezie biblijnej.

Związek Eliasza z Chrystusem na kartach Nowego Testamentu

Pierwszy kontakt z Eliaszem uczniowie będą mieć przy zapoznawaniu się ze sceną Przemienienia Pańskiego¹⁸. W liturgii wydarzenie to przywoływane jest dwukrotnie: w drugą niedzielę Wielkiego Postu oraz w święto Przemienienia Pańskiego (6 sierpnia¹⁹). Nie należy zapominać, że Przemienienie Pańskie stanowi również czwartą tajemnicę światła w Różańcu²⁰. Ponieważ święto Przemienienia Pańskiego przypada w wakacje, perykopa o przemienieniu Jezusa na górze będzie wykorzystana na katechezie w kontekście Wielkiego Postu lub niezależnie od niego, zawsze jednak w nawiązaniu do wydarzeń paschalnych²¹. Taki charakter ma czytanie tej perykopy w drugą niedzielę Wielkiego Postu. Wprawdzie tylko Łk wyraźnie wspomina o tym, że Mojżesz i Eliaz rozmawiają z Jezusem o Jego odejściu w Jeruzalem (Łk 9, 30–31), to jednak wszystkie przekazy synoptyków umieszczają relację o Przemienieniu Jezusa bezpośrednio po pierwszej zapowiedzi męki i zmartwychwstania oraz nauce Jezusa o konieczności niesienia krzyża, które nastąpiły po wyznaniu Piotra pod Cezareą Filipową²². Ewangelisci nie wymieniają nazwy góry, na której dokonano się przemienienie Jezusa, ani nie podają bliższych wskazówek, by można ją było umiejscowić. Z kontekstu wynika jedynie, że znajdowała się ona prawdopodobnie w Galilei²³. Starożytna tradycja wskazuje na górę Tabor, leżącą ok. 8 km na wschód od Nazaretu, położoną samotnie ponad otaczającą ją równiną²⁴.

¹⁸ Mt 17, 1–8; Mk 9, 2–8; Łk 9, 28–36.

¹⁹ Data 6 sierpnia z jednej strony nawiązuje do uroczystości Objawienia Pańskiego (Trzech Króli), obchodzonego 6 stycznia, a z drugiej strony święto Przemienienia Pańskiego przeżywane jest na 40 dni przed świętem Podwyższenia Krzyża Świętego, co odpowiada tradycji, że Przemienienie Pańskie dokonano się 40 dni przed Męką.

²⁰ Zapoznanie z tajemnicami różańca powinno dokonywać się na wszystkich etapach edukacyjnych. W starszych klasach chodzi o pogłębienie zrozumienia treści i wprowadzenie analogii biblijnych.

²¹ W Archidiecezji Częstochowskiej 6 sierpnia lub w pobliżu tego dnia ma miejsce doroczna pielgrzymka do Kalwarii Zebrzydowskiej połączona z pełnym obchodem drózek Męki Pańskiej, którą prowadzi Ks. Abp Stanisław Nowak, metropolita częstochowski, co jest bezpośrednim połączeniem tajemnicy Przemienienia Pańskiego z tajemnicą Męki Pańskiej.

²² Po sześciu lub ośmiu dniach po wyznaniu św. Piotra pod Cezareą Filipową i tych naukach – Mt 16, 13–28, Mk 8, 27–9, 1, Łk 9, 18–27.

²³ Mt 16, 13; 17, 22. 24; Mk 8, 27; 9, 30.33. Łukasz nie podaje wskazówek topograficznych.

²⁴ *Góra Przemienienia*, [w:] F. Rienecker, G. Maier, *Leksykon biblijny*, red. naukowy wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 259; *Tabor*, [w:] tamże, s. 804; N. L. Lapp, *Tabor*, [w:] *Encyklopedia biblijna*, dz. cyt., s. 1230; E. Dahler, *Miejsca biblijne*, tłum. G. Kania,

W katechezie dobrze jest wskazywać na mapie miejsca biblijnych wydarzeń, dlatego też można przyjąć górę Tabor jako Górę Przemienienia, mimo braku stuprocentowej pewności. W okresie sędziów na górze Tabor zgromadzili się Izraelici, by stoczyć zwycięską walkę z Filistynami pod wodzą Baraka i Debory²⁵, dlatego góra Tabor stała się znakiem wierności Boga²⁶. Ps 89, 13 wymienia Tabor razem z Hermonem²⁷ jako góry wykrzykujące radośnie na cześć Pana.

W perykopie o Przemienieniu Pańskim ważną rolę odgrywają Eliasza i Mojżesz. Mk jako pierwszego wymienia Eliasza, inni synoptycy Mojżesza. Mojżesz i Eliasza są niejako uosobieniem Prawa i Proroków. Jezus niejednokrotnie w swoim nauczaniu odwołuje się do tradycji Prawa i Proroków. Mówi o tym, że nie przyszedł znieść Prawa i Proroków, ale je wypełnić²⁸. Tłumaczy też, co jest ich istotą²⁹. W tekstach Nowego Testamentu wielokrotnie spotykamy się z przekonaniem, iż relacjonują one wypełnienie się obietnic zawartych w Starym Testamencie³⁰. W odniesieniu do Chrystusa nie powinno się zapominać o ogólnej zgodności „wszystkich proroków”³¹, że Mesjasz będzie cierpiał a trzeciego dnia zmartwychwstał³². W scenie Przemienienia Mojżesz i Eliasza jakby jeszcze raz potwierdzają świadectwo Prawa i Proroków o Jezusie.

W interpretacji tego wydarzenia, zwłaszcza na dalszych etapach edukacji szkolnej, warto zwrócić uwagę na związek Eliasza z Mojżeszem widoczny w tekstach Starego Testamentu.

Warszawa 1999, s. 130–131; J.M. O'Connor, *Geografia Palestyny*, [w:] *Słownik wiedzy biblijnej*, dz. cyt., s. 195; tenże, *Przewodnik po Ziemi Świętej*, tłum. M. Burdajewicz, konsultacja naukowa W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 282.

²⁵ Sdz 4, 4–16.

²⁶ E. Dahler, *Miejsca biblijne*, dz. cyt., s. 130.

²⁷ Niektórzy uważają, że góra Hermon jest górą Przemienienia, ponieważ u jej podnóża leży Cezarea Filipowa – zob. *Hermon*, [w:] *Encyklopedia biblijna*, dz. cyt., s. 393. Wskazuje się również jako możliwą Górę Przemienienia – górę Karmel. Leży ona chyba jednak zbyt na uboczu. Z kontekstu wynika, że Jezus z Apostołami przed Przemienieniem był pod Cezareą Filipową a po Przemienieniu w Kafarnaum – zob. R. H. Stein, *Przemienienie*, [w:] *Encyklopedia biblijna*, dz. cyt., s. 1012.

²⁸ Mt 5, 17; Łk 24, 27.44.

²⁹ Mt 7, 12; 22, 40.

³⁰ *Prorok*, [w:] F. Rienecker, G. Maier, *Leksykon biblijny*, dz. cyt., s. 664.

³¹ Łk 24, 26–27; Dz 3, 18–24

³² P. Beauchamp, *Prorok*, [w:] *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1990, s. 790.

Oprócz sceny Przemienienia Jezusa prorok Eliasz wymieniany jest w Nowym Testamencie kilkakrotnie w różnych kontekstach³³. Przede wszystkim dopatrywano się rysów Eliasza w osobie Chrystusa³⁴ oraz Jana Chrzciciela³⁵. Pod krzyżem Chrystusa sądzono, że Jezus wzywa Eliasza³⁶. Sam Jezus mówi o Eliaszu w odniesieniu do Jana Chrzciciela³⁷, a także w takim kontekście mówi o nim anioł Zachariaszowi w czasie zwiastowania narodzin syna³⁸. Jezus przywołuje przykład Eliasza w trakcie konfrontacji w Nazarecie, gdy ziomkowie Go odrzucili³⁹. Wówczas Jezus mówi także o Elizeuszu⁴⁰ i jest to jedyna wzmianka w Nowym Testamencie o tym proroku⁴¹. O Eliaszu wspomina jeszcze Rz⁴² i Jk⁴³. W kontekście Przemienienia Jezusa na górze Tabor i występujących tam postaci Eliasza i Mojżesza, intrygujący są dwaj świadkowie w Ap 11, 3–13. Wprawdzie nie ma tam mowy wprost o Eliaszu i Mojżesz⁴⁴, ale pewne ich cechy są widoczne⁴⁵. Świadkowie ci są przede wszystkim symbolami, dlatego też można się dopatrzeć cech wielu postaci ze Starego czy Nowego Testamentu⁴⁶.

³³ *Słownik-konkordancja osób Nowego Testamentu*, oprac. P. Cz. Bosak, Poznań 1991, s. 78–80.

³⁴ Mt 16, 13–14; Mk 6, 14–15; 8, 27–28; Łk 9, 18–19.

³⁵ J 1, 21.

³⁶ Mt 27, 46–49; Mk 15, 34–36. Niektórzy uważali, że oprócz roli, jaką miał pełnić w czasach ostatecznych, Eliasz bywał posyłany, aby ratować sławnych nauczycieli – Komentarz do Mk 15, 35–36, [w:] C. S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, red. naukowa wyd. polskiego K. Bardski, W. Chrostowski, Warszawa 2000, s. 120; por. również komentarz do Mt 27, 47, [w:] tamże, s. 76.

³⁷ Mt 11, 14; 17, 10–13; Mk 9, 11–13.

³⁸ Łk 1, 17 Jest to odniesienie do prorocstwa Malachiasza 3, 22–24.

³⁹ Łk 4, 24–26. Jezus przypomina posłanie proroka Eliasza do wdowy w Sarepcie Sydońskiej.

⁴⁰ Łk 4, 27. Razem z Elizeuszem Jezus wymienia Syryjczyka Naama.

⁴¹ *Słownik-konkordancja osób Nowego Testamentu*, dz. cyt., s. 81–82.

⁴² Rz 11, 2–4.

⁴³ Jk 5, 17–18.

⁴⁴ Równie dobrze ten tekst kojarzy się z dwoma pomazańcami z Za 4, 1–14.

⁴⁵ Z Eliaszem kojarzą się zwłaszcza wersety 5 i 6: „A jeśli ktoś chce ich skrzywdzić, ogień wychodzi z ich ust i pożera ich wrogów (...) Mają oni władzę zamknąć niebo, by deszcz nie zraszał dni ich prorokowania” (por. 2 Krl 1, 9–12; 1 Krl 17, 1). Zob. komentarz do Ap 11, 1–13 oraz ww. 5 i 6, [w:] C. S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, dz. cyt., s. 611.

⁴⁶ Komentarz do Ap 11, 3n, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, oprac. zespół pod red. M. Petera (Stary Testament), M. Wolniewicza (Nowy Testament), tom 4, Poznań 1994, s. 643.

Związek Eliasza z Mojżeszem na kartach Starego Testamentu

Ze względu na tekst Pwt 18, 18 każdy prorok biblijny będzie w katechezie szkolnej rozpatrywany w odniesieniu do Mojżesza. Dotyczy to również Eliasza, który ponadto w tradycji biblijnej jest łączony z Mojżeszem bezpośrednio w proroctwie Ml 3, 22–24. Z Mojżeszem łączy Eliasza głównie dwa wydarzenia: odnowienie przymierza synajskiego na górze Karmel⁴⁷ oraz teofania na górze Horeb⁴⁸. Oprócz tych wydarzeń w cyklu Eliasza widoczne są aluzje łączące Eliasza z Mojżeszem (np. wędrówka przez pustynię czterdzieści dni i czterdzieści nocy, chleb i woda na pustyni).

Przekaz biblijny o Eliaszu ukazuje go przede wszystkim jako obrońcę prawdziwego kultu Jahwe. Jest to również cecha Mojżesza, który na pustyni po apostazji ludu przywrócił prawdziwy kult⁴⁹. Pierwsze wydarzenie, które wiąże Eliasza z Mojżeszem, a mianowicie odnowienie przymierza synajskiego, związane jest z relacją o klęsce suszy. Na słowo proroka przez trzy lata nie padał deszcz. Ogłaszając suszę Eliaz rzucił wyzwanie wyznawcom Baala, boga burzy i płodności⁵⁰. Prorok mówi wyraźnie, że: „Nie będzie w tych latach ani rosy, ani deszczu, dopóki nie powiem” (1 Krl 17, 1). Tradycja mądrościowa powie o Eliaszu, że „Słowem Pańskim zamknął niebo” (Syr 48, 3). Mojżesz również w czasie wyjścia z Egiptu ma władzę w imieniu Boga nad siłami natury, czego wyrazem są plagi egipskie⁵¹ i przejście przez Morze Czerwone⁵². Długotrwała susza za czasów Eliasza była powodem nastania głodu w kraju. Interwencja prorocka kończy suszę i sprowadza gwałtowną burzę. Bóg Jahwe, którego głosi Eliaz, okazuje się Panem świata przyrody. Wystąpienie proroka jest równocześnie wystąpieniem przeciwko królowi Achabowi. Achab i jego następca Ochozjasz skłaniają się ku religijnemu synkretyzmowi. Pociągają za sobą naród, który na górze Karmel nie widzi konieczności dokonania wyboru między Jahwe a Baalem⁵³. Biblijni

⁴⁷ 1 Krl 18, 20–40.

⁴⁸ 1 Krl 19, 1–18.

⁴⁹ Wj 32.

⁵⁰ J. T. Walsh, *Pierwsza Księga Królewska*, [w:] *Katolicki komentarz biblijny*, red. naukowa wyd. oryginalnego R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy, red. naukowa wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 280.

⁵¹ Wj 7, 14 – 10, 23.

⁵² Wj 14, 21–28.

⁵³ G. von Rad, *Teologia Starego Testamentu*, tłum. B. Widła, Warszawa 1986, s. 377.

królowie, którzy są Bożymi pomazańcami i mają zapowiadać Chrystusa-Króla, wobec narodu mają być pasterzami, strzegącymi wierności ludu wobec Boga przymierza. Życie proroka, który upomina króla i występuje przeciwko niemu jest zagrożone. Bóg jednak chroni Eliasza zarówno przed skutkami suszy, jak i przed gniewem władcy. Związane są z tym dwa epizody: pobyt nad potokiem Kerit oraz gościna u wdowy w Sarepcie Sydońskiej. Zarówno w pierwszym, jak i drugim epizodzie można dostrzec pewne analogie związane z Mojżeszem. Eliaz przebywał przy potoku Kerit dopóki ten nie wysechł z powodu suszy. Przekaz biblijny podaje, że kruki przynosiły mu rano chleb i wieczorem mięso⁵⁴. Można tutaj dostrzec pewną analogię do pobytu narodu wybranego na pustyni, który żywił się manną i przepiórkami oraz pił wodę ze skały⁵⁵. W odniesieniu do Eliasza Pan Bóg posługuje się nieczystymi ptakami⁵⁶, aby zapewnić pożywienie prorokowi⁵⁷. Niektórzy egzegeci zamiast *ha-orebim* (kruki) czytają *haarebim* (Arabowie, Beduini)⁵⁸. Oznaczałoby to, że poganie (Arabowie, a później wdowa w Sarepcie Sydońskiej) opiekują się prorokiem w czasie suszy, gdyż i oni włączeni są w realizację zbawczych planów Boga⁵⁹. Eliaz ukrywa się przed Achabem na terytorium pogańskim, mimo tego, że królem judzkim był wówczas Jozafat⁶⁰, o którym tradycja biblijna wyduje dobre świadectwo⁶¹.

⁵⁴ Podobnie było w przypadku św. Pawła, pierwszego pustelnika – zob. Św. Hieronim, *Żywot św. Pawła Pierwszego Pustelnika*, [w:] J. St. Płatek, *Początki Zakonu św. Pawła Pierwszego Pustelnika (Źródła duchowości Zakonu św. Pawła Pierwszego Pustelnika)*, Częstochowa 1989, s. 36–37.

⁵⁵ Wj 16, 1 – 17, 7.

⁵⁶ Kpł 11, 15. Zob. również hasło *Kruk*, [w:] M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, tłum. K. Romaniuk, Poznań 1989, s. 100–101.

⁵⁷ Komentarz do 1 Krl 17, 4 podaje, że kruki gnieźdzące się w odludnych miejscach gromadziły nadmiar żywności w skalnych graniach, co mógł obserwować i z tego korzystać prorok – J. H. Walton, V. H. Matthews, M. W. Chavalas, *Komentarz historyczno-kulturowy do Biblii Hebrajskiej*, red. naukowa wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 2005, s. 418.

⁵⁸ Komentarz do 1 Krl 17, 4, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, t. 1, dz. cyt., Poznań 1991, s. 621.

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ 1 Krl 22, 41–51; 2 Krn 17, 1 – 20, 37.

⁶¹ Komentarz do 1 Krl 17, 9–10, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, dz. cyt., tom 1, s. 621. Przekaz z 1 Krl 22, 43 podaje, że Jozafat starał się czynić to, co słuszne w oczach Pańskich. Przekaz z 2 Krn 17–20 jest bogatszy. Ukazuje on króla Jozafata, który liczy się za zdaniem proroków, troszczy się o przestrzeganie Prawa i swą ufność pokłada w Bogu, co sprawia, że jego modlitwa jest skuteczna.

Znad potoku Kerit Bóg posłał proroka do wdowy w Sarepcie Sydońskiej⁶². Wdowa przygotowywała ostatni posiłek dla siebie i syna, aby po nim, nie mając już więcej pożywienia, umrzeć z głodu. Zawierzyła jednak słowu proroka i to ją ocaliło. Ani mąka, ani oliwa nie wyczerpała się, a ona przygotowywała codziennie posiłek dla proroka oraz dla siebie i syna. Przekaz biblijny podaje, że dopiero wtedy, gdy Eliaszk wskrzesił jej syna, wdowa powiedziała, że teraz już wie, że naprawdę jest on mężem Bożym i słowo Pańskie w jego ustach jest prawdą⁶³. I tutaj można dopatrzeć się pewnej analogii z Mojżeszem, który wstawiał się w modlitwie za innymi⁶⁴.

Niewątpliwie najważniejszym wydarzeniem w czasie suszy jest sąd Boży na górze Karmel⁶⁵ opisany w 1 Krl 18, 20–40⁶⁶. Eliaszk doprowadza do konfrontacji między sobą a 450 prorokami Baala i 400 prorokami Asztarty. Tradycja biblijna przedstawia Eliasza jako proroka sprowadzającego ogień na ziemię⁶⁷. Po decydującym zwycięstwie Jahwe Eliaszk ogłasza nadejście deszczu. Wydarzenie z góry Karmel przypomina odnowienie przymierza synajskiego przez Jozuego po wejściu do ziemi obiecanej, jak również wydarzenia z pobytu Izraela na pustyni opisane

⁶² 1 Krl 17, 9.

⁶³ 1 Krl 17, 24. Wydaje się to trochę dziwne, bo wdowa, określona w w. 17 jako pani domu, zachowuje się tak, jakby nic nie wiedziała o cudzie z mąką i oliwą. Podobne zdarzenie znajduje się w cyklu Elizeusza (2 Krl 4, 8–37). Egzegeci dopatrują się tutaj dubletu. Fragment z cyklu Eliasza (1 Krl 17, 17–24), który wydaje się, że pierwotnie był umieszczony w innym kontekście, czytany jest podczas liturgii w 10 niedzielę zwykłą, rok C (czytana jest wówczas również Ewangelia o wskrzeszeniu młodzieńca z Nain – Łk 7, 11–17). Dlatego też perykopa ta powinna być uwzględniona w katechezie biblijnej. Zob. Komentarz do 1 Krl 17, 18–24, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstęпами i komentarzami*, dz. cyt., tom 1, Poznań 1991, s. 622; A. Läpple, *Od egzegezy do katechezy. Stary Testament*, tłum. B. Białecki, Warszawa 1986, s. 241.

⁶⁴ Np. Wj 32, 7–14; Lb 12.

⁶⁵ Z górą Karmel i prorokiem Eliaszk związane są zakony karmelitańskie, co powinno być uwzględnione w katechezie. Materiały na ten temat dla potrzeb katechezy szkolnej można znaleźć na karmelitańskich stronach internetowych.

⁶⁶ Fragment ten czytany jest w czasie liturgii w środę, w 10 tygodniu zwykłym, w roku II (1 Krl 18, 20–39), bez ostatniego zdania, które mówi o wytraceniu proroków pogańskich przez Eliasza nad potokiem Kiszon (1 Krl 18, 40). Jest to sugestia, że również w katechezie biblijnej można opuścić ten werset.

⁶⁷ Zob. Syr 48, 1–3. Fragment ten czytany jest podczas liturgii w szerszym kontekście (Syr 48, 1–14). Tekst Syr 48, 3 mówi o tym, że Eliaszk trzy razy sprowadził na ziemię ogień. Pierwszy raz na górze Karmel, a dwa kolejne razy wobec wysłanników króla Ochozjasza (2 Krl 1, 1–16), gdy prorok zapowiedział śmierć królowi. Do tego wydarzenia można dopatrzeć się aluzji w Ap 11, 5.

w Wj 24 i 32⁶⁸. W okresie podzielonego królestwa w państwie judzkim również doszło do odnowienia przymierza synajskiego. Tekst biblijny mówi o tym, że kapłan Jehojada za czasów króla Joasa „zawarł przymierze między Jahwe a między królem i między ludem, aby naród był ludem Jahwe, oraz sojusz między królem a między ludem” (2 Krl 11, 17). Po upadku Samarii odnowienia przymierza synajskiego dokonał król judzki Jozjasz, o czym opowiada 2 Krl 23. Król przystąpił nie tylko do reformy religijnej na terenie Judy⁶⁹, ale również na terenie Izraela⁷⁰. W dziele reformy wspierał króla prorok Jeremiasz. Żadna jednak z tych ceremonii odnowienia przymierza nie była związana z taką bezpośrednią interwencją Boga jak wydarzenie z góry Karmel. Autor biblijny zatroszczył się o to, by nadać temu wydarzeniu charakter faktu podstawowego dla dalszej wiary w Jahwe⁷¹. Eliasza przywracający kult prawdziwego Boga staje się jakby drugim Mojżeszem⁷². Przymierze synajskie jest wydarzeniem zwrotnym w historii zbawienia i konstytutywnym dla Izraela, dlatego też teksty biblijne poświęcają mu wiele uwagi a inne przymierza są z nim porównywane⁷³. Istotne jest również to, że jedną z form upamiętnienia przymierza synajskiego była doroczna uroczystość Paschy⁷⁴, co jest ważne dla zrozumienia starotestamentalnego kontekstu Nowego Przymierza i Eucharystii⁷⁵.

W cyklu Eliasza oprócz przywrócenia kultu Jahwe na górze Karmel z Mojżeszem i przymierzem synajskim związana jest również teofania na górze Horeb, w której uczestniczy Eliasz⁷⁶. Opowiadanie to, które wydaje się być kontynuacją historii z góry Karmel, stanowi jednak odrębną całość⁷⁷. Dlatego też w katechezie biblijnej można je rozpatrywać oddzielnie, nawet na innym poziomie edukacyjnym.

Autor biblijny wskazuje na to, że w kraju nadchodzi kres wiary w Jahwe, tak jakby naród nie uczestniczył w konfrontacji na górze Kar-

⁶⁸ J.T. Walsh, *Pierwsza Księga Królewska*, art. cyt., s. 280.

⁶⁹ 2 Krl 23, 4–14.

⁷⁰ 2 Krl 23, 15–20.

⁷¹ G. von Rad, *Teologia Starego Testamentu*, dz. cyt., s. 377.

⁷² J. T. Walsh, *Pierwsza Księga Królewska*, art. cyt., s. 280.

⁷³ A. Jankowski, *Biblijna teologia przymierza*, Tyniec–Kraków 1997, s. 36–44.

⁷⁴ Tamże, s. 44.

⁷⁵ Tamże, s. 105–123.

⁷⁶ 1 Krl 19. Zob. T. Brzegowy, *Prorocy Izraela*, cz. 1, Tarnów 1999, s. 27; tenże, *Struktura opowiadania o teofanii na Górze Horeb (1 Krl 19)*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 6(1977), s. 102–120.

⁷⁷ G. von Rad, *Teologia Starego Testamentu*, dz. cyt., s. 378.

mel, albo jakby ona nie była wystarczająca. Z pewnością królowa Izebel nie była przekonana objawieniem się Jahwe. Przeciwnie, chciała zemścić się na Eliaszu po straceniu przez niego proroków Baala i Asztarty, którzy byli jej protegowanymi. Eliasz zaś nie otrzymuje żadnego wsparcia ze strony ludzi (Achaba i narodu). Bóg znowu okazuje mu swoją troskę i opiekę. Zostaje znowu cudownie uratowany przed śmiercią z głodu na pustyni. Otrzymuje od anioła podplomyk i dzban z wodą. Sytuacja ta powtarza się. Mocą tego pokarmu Eliasz idzie czterdzieści dni i czterdzieści nocy do świętej góry Horeb, góry przymierza⁷⁸. W tym wydarzeniu również można dostrzec analogię do wędrówki narodu wybranego przez pustynię. Na górze Horeb, podobnie jak Mojżeszowi, objawia się prorokowi Eliaszowi Bóg. Na pytanie Boga, co robi na świętej górze, Eliasz dwukrotnie odpowiada: „Żarliwością rozpałem się o chwałę Pana, Boga Zastępów, gdyż Izraelici opuścili Twoje przymierze, rozwalili Twoje ołtarze i Twoich proroków zabili mieczem. Tak że ja sam tylko zostałem, a oni godzą jeszcze i na moje życie” (1 Krl 19, 10.14). Przywołuje to pamięć o znaku oczyszczenia świątyni dokonany przez Jezusa, zwłaszcza w relacji Ewangelii wg św. Jana⁷⁹. Eliasz otrzymuje misję namaszczenia nowych królów oraz Elizeusza na proroka⁸⁰. Teofania na górze Horeb przywołuje teofanię opisaną w Wj 19, a ona przywoływana jest w tradycji nowotestamentalnej w Hbr 12, 18–29. W końcowym fragmencie ostatniego z dwunastu proroków mniejszych autor biblijny zachęca czytelników, by byli posłuszni Prawu kojarzonemu z Mojżeszem i spodziewali się powrotu Eliasza u kresu czasów:

Pamiętajcie o Prawie mego sługi, Mojżesza, któremu na Horebie poruczyłem ustawy i zarządzenia dla całego Izraela. Oto Ja pošlę wam proroka Eliasza⁸¹ przed nadejściem dnia Pańskiego, dnia wielkiego i straszne-go. I skłoni on serca ojców ku synom a serca synów ku ich ojcom, abym nie przyszedł i nie poraził ziemi klątwą” (Ml 3, 23–24).

⁷⁸ 1 Krl 19, 4–8.

⁷⁹ J 2, 13–17. W w. 17 cytowany jest tekst Ps 69, 10a: „Gorliwość o dom Twój pochłonie Mnie”. Zob. również Za 14, 21.

⁸⁰ 1 Krl 19, 9–18.

⁸¹ Komentarz do Biblii Tysiąclecia, wyd. piąte, wyjaśnia, że jest to symboliczne imię dane przyszlęmu prekursorowi Mesjasza, św. Janowi Chrzcicielowi, który miał przyjść „w duchu i mocy Eliasza” (Łk 1, 17). Zob. również T. Brzegowy, *Poganie będą wielbić Imię Pańskie*, art. cyt., s. 98.

Wyraźne jest tutaj połączenie aspektu etycznego i eschatologicznego, co występuje nader często w księgach prorockich. Ze względu na ten wymiar eschatologiczny, który odnosił się do zapowiedzi Mesjasza, teksty prorockie były chętnie wykorzystywane w chrześcijaństwie⁸². W proroctwie Malachiasza Eliasza ukazany jest jako ponadczasowy typ proroka. Wprawdzie Eliasza w przeciwieństwie do Mojżesza nie udziela wielu pouczeń ludowi, ani nie jest prawodawcą, to jednak może być zaliczony do proroków, którego wzór zapowiedziany jest w Pwt 18, 18. Zwieńczeniem katalogu proroków jest Jezus Chrystus, ku któremu zmierza historia zbawienia, co zostaje ogłoszone w czasie Przemienienia⁸³.

Uwagi katechetyczne

W katechezie szkolnej warto przedstawić wydarzenia z życia Eliasza w różnych kontekstach biblijnych. W historii biblijnej pewne tematy, wydarzenia, sytuacje powtarzają się. Stosując analogie biblijne katecheta uczy stosowania zasady wyjaśniania Pisma Świętego przez Pismo Święte oraz uwrażliwia uczniów na doszukiwanie się w opisywanych wydarzeniach sensu teologicznego. Jest to krok ku temu, by uczeń w wydarzeniach własnego życia odkrywał Bożą interwencję i uczył się patrzeć na swoje życie przez pryzmat wiary.

Niewątpliwie, z punktu widzenia historii biblijnej, w katechezach przywołujących postać Eliasza najważniejsze jest ukazanie jego związków z Chrystusem. Scena Przemienienia Pańskiego na górze Tabor jest niezwykła. Wybrani ze Starego Testamentu rozmawiają twarzą w twarz z Tym, na którego wskazywały prorocтва i ku któremu zmierzała cała historia zbawienia. Nie sposób nie przedstawić podczas katechezy również związków łączących Eliasza z Mojżeszem. Nie tylko ze względu na perykopę o Przemienieniu Pańskim, ale również ze względu na tradycje zawarte w 1–2 Krl i inne teksty starotestamentalne, zwłaszcza Pwt 18, 18 i Ml 3, 22–24.

W katechezie biblijnej można jeszcze wykorzystać dwa fragmenty związane z Eliaszem. Pierwszy dotyczy historii Nabota⁸⁴, drugi odnosi

⁸² J. Barton, *Prorocy i profetyzm*, art. cyt., s. 701.

⁸³ Mt 17, 5.; Mk 9, 7; Łk 9, 35.

⁸⁴ 1 Krl 21.

się do Ochozjasza, szukającego uzdrowienia u bożka Baala⁸⁵. Obie sytuacje mają swoje biblijne analogie. Podstępne zagarnięcie winnicy Nabota przez Achaba⁸⁶ i interwencja prorocka Eliasza przypomina o grzechu Dawida wobec Uriasza i upomnienie króla przez proroka Natana⁸⁷. Choroba Ochozjasza natomiast przypomina chorego króla judzkiego Ezechiasza i jego uzdrowienie przez Jahwe⁸⁸. Mimo, że na pierwszy rzut oka nie widać w tych sytuacjach żadnych analogii związanych z Mojżeszem, to jednak możemy dostrzec i tutaj pewne związki. Pierwsze opowiadanie sugeruje znajomość Prawa⁸⁹, które troszczyło się o dziedzictwo⁹⁰, nakazywało śmiercią ukarać tego, kto bluźnił Bogu⁹¹, nie pozwalało złorzeczyć królowi⁹², a w procesie nakazywało, aby występowało dwóch albo trzech świadków⁹³. W drugim opowiadaniu Eliaz występuje jako rzecznik Jahwe, który jest Bogiem jedynym. Wyznanie to jest wyznaniem podstawowym dla Izraela, co zostało uroczyście ogłoszone w przymierzu synajskim⁹⁴ i było codziennie wyznawane⁹⁵.

⁸⁵ 2 Krl 1.

⁸⁶ Warto zwrócić uwagę na to, że Achab osobiście nie uczestniczy w wydaniu wyroku na Nabota. Całą sprawę zostawia w rękach Jzebel, a mimo to pozostaje winny i ponosi konsekwencje za ten grzech. W tym upadku króla z powodu kobiety można szukać analogii w życiu Samsona (Sdz 16, 4–21), Salomona (1 Krl 11, 1–13) czy Heroda Antypasa (Mk 6, 14–29; Mt 14, 1–12).

⁸⁷ 2 Sm 11–12.

⁸⁸ 2 Krl 20, 1–7.

⁸⁹ A. Rofe, *Eliasz*, [w:] *Encyklopedia biblijna*, dz. cyt., s. 253.

⁹⁰ Lb 36, 7–9.

⁹¹ Kpl 24, 13–16.

⁹² Wj 22, 27.

⁹³ Pwt 19, 15.

⁹⁴ Wj 20, 1–3.

⁹⁵ Pwt 6, 4–9.

**Prophet Elijah in relation to Christ and Moses
as presented by biblical catechesis
Summary**

The paper focuses on the theme of Israel's prophetism in school catechesis. It concerns with the person of the prophet Elijah. The Transfiguration scene, described in synoptic Gospels (Mt 17, 1–8; Mk 9, 2–8; Lk 9, 28–36), is particularly concerned with regard to Christ. There are also recalled other places in New Testament, where Elijah is mentioned. The relation between Moses and Elijah is presented mainly in the light of tradition from 1–2 Kings, and also other texts, especially Deut 18, 18 and Mal 3, 22–24. The attention has been put to the usefulness of applying biblical analogies in school catechesis. It learns a pupil to treat Bible as a whole and to interpret one biblical text by another, which helps in better understanding of the salvation message.